

**S
K
A
S**

Jäsentiedote 2/95

Suomen keskiajan arkeologian seura - Sällskapet för medeltidsarkeologi i Finland ry

Yhdistyksen tarkoituksena on edistää keskiajan ja uuden ajan arkeologian tutkimusta ja korkeakouluopetusta. Yhdistys järjestää seminaareja ja esitelmätilaisuuksia sekä harjoittaa julkaisutoimintaa. Jäsenhakemuksen voi lähettää yhdistyksen osoitteeseen. Jäsenmaksu vuodelta 1995 on 60 mk; opiskelijoille 30 mk.

***Suomen keskiajan arkeologian seura
PL 286
20101 TURKU***

*Puheenjohtaja Knut Drake, puh: 921-2534 535
Rahastonhoitaja Leila Airikka-Drake, puh: 921-352 555
Sihteeri Minna Sartes, puh: 921-2500 552
Tiedotussihteeri Henrik Asplund, puh: 921-2620 259*

Kiinnostus kasvaa

Hyvin pitkän hiljaiselon jälkeen on kiinnostus keskiaikaan jälleen huipussaan. Keskiajan harrastuksen edellinen korkeasuhdanne Suomessa oli 1930-luvulla, jolloin tutkimusta hallitsivat sellaiset merkkihenkilöt kuin Juhani Rinne, Jalmari Jaakkola ja likka Kronqvist. Jarl Gallénin väitöskirja dominikaaneista 1946 olisi voinut olla uusi avaus sodan jälkeen, mutta ehkä sen julkaiseminen ranskaksi oli virhe. Seuraavina vuosikymmeninä anglosaksisuus valtasi tiedemaailmamme.

Keskiajan väheksyminen ei kuitenkaan ollut pelkästään suomalainen ilmiö. Sodan jälkeisinä vuosina lähimenneisyys ja sen traagisten tapahtumien pohtiminen oli kaikkialla päällimmäisenä. Vasta *Annales*-koulun merkittävät tulokset 1970-luvulla herätti uudestaan yleisön kiinnostuksen keskiaikaan. Suomessa seurattiin pikkuhiljaa perässä ja tänään innostus on huipussaan. Se nähtiin esimerkiksi viime vuonna Kivikirkko-seminaarimme osanottajamäärässä. Pian seminaarimme jälkeen ilmestyi *Historisk Tidskrift för Finland* 3/1994, joka kokonaan on omistettu keskiajan tutkimukselle. Siinä on myös annettu paljon tilaa arkeologialle ja kirjoittajien joukossa on kymmenkunta seuramme jäsentä. Ja nyt on *Historiallinen Aikakauskirja* seurannut esimerkkiä. Sen tämän vuoden ensimmäisellä numerolla (1/1995) on otsikkonaan *Keskiajan valo ja varjot*.

Opiskelijoiden kiinnostuksesta keskiaikaa kohtaan kertoo rakennus-
arkeologian erikoiskurssit, joita kuluneena kevätlukukautena järjestettiin Helsingin ja Jyväskylän yliopistojen taidehistorian laitoksissa. Molemmissa paikoissa seuramme jäsenet esiintyivät opettajina.

Seuraava merkittävä tapahtuma keskiajan arkeologian tiimoilta on perinteinen Hämeenlinna-seminaari syksyllä. Marraskuun 17. päivänä kokoonnumme Birger-jaarlin linnan suojiin kuuntelemaan mitä alalla viime aikoina on tapahtunut.

SUKKA-projekti ja sen tutkimukset

Kiinnostus historiallisen ajan arkeologian tutkimukseen on viime vuosina kasvanut runsaasti. Ilmiö ei rajoitu Suomeen - päin vastoin: vastaava kiinnostus ja huomio on viimeisten parinkolmenkymmenen vuoden aikana noussut eri puolilla Eurooppaa: Saksassa, Ranskassa, Brittein saarilla ja Skandinaviassa. Yhtenä merkinä kiinnostuksesta aihepiiriä kohtaan on myös Suomen keskiajan arkeologian seuran perustaminen. Suomessa historiallisen ajan arkeologian tutkimus on 1980- ja 1990-luvuilla saanut julkisuutta mm. Helsingin Vanhankaupungin, Kōkarin, Hailuodon ja monien Turun kaivausten, viimeksi Rettigin tontin eli Aboa vetus-museon tutkimusten, myötä. Erona aiempiin, useimmiten rakennusarkeologisiin tutkimuksiin on näissä sovellettu esihistoriallisen ajan arkeologian menetelmiä ja löytöjen talletusperiaatteita sekä eri luonnontieteiden tarjoamia mahdollisuuksia. Näin on saatu entistä tarkempi ja monipuolisempi kuva keskiajan ja uuden ajan alun elämästä ja yhteiskunnasta. Ei ihme, että opiskelijoiden keskuudessa on syntynyt kiinnostus historiallisen ajan tutkimukseen arkeologian keinoin.

Koska historiallisen ajan arkeologian opetusta on Suomessa ollut tarjolla niukasti, syntyi Helsingin yliopiston arkeologian, taidehistorian ja historian opiskelijoiden keskuudessa vuonna 1992 ajatus perustaa opintopiiri, joka antaisi mahdollisuuden syventyä tähän tieteenalaa. Tähän asti arkeologia on Suomessa painottunut esihistoriaan, historiantutkimus arkistolähteisiin ja taidehistoriallinen tutkimus rakennusarkeologiaan. Opintopiirissä haluttiin pyrkiä poikkitieteellisyyteen. Keskeisiksi nousivat luonnollisesti arkeologian, historiantutkimuksen ja taidehistorian omat menetelmät, mutta mukaan haluttiin ottaa myös eri luonnontieteiden tarjoamia mahdollisuuksia. Opintopiirissä kartoitettiin aluksi historiallisen ajan arkeologian piirissä tähän mennessä kertynyt tutkimus ja perehdyttiin eri teemoihin mm. metodeihin, rakenteisiin ja eri esineryhmiin. Kunnianhimoisena tavoitteena on projektin edetessä koota historiallisen ajan arkeologian tutkimukselle käsikirjanomaisia apuvälineitä.

Vaikka keskiajan ja uuden ajan alun kohteita on Suomessa pitkään tutkittu rakennusarkeologian menetelmin, ovat historiallisen ajan arkeologian

näkökulmasta tehty kaivaukset olleet harvinaisia. Vielä vähemmän niitä on julkaistu. Siksi heti opintopiiriin syntyessä oli tarkoituksena, että opetuksen ja työskentelyn yhden painopisteen muodostaisivat omat kaivaukset, joiden julkaistut tulokset voisivat hyödyttää alan myöhempää tutkimusta. Pyrkimyksenä oli löytää kaivauskohde, joka tarjoaisi toisaalta mahdollisuuksia rakennusarkeologialle ja toisaalta mahdollisimman monipuolisen ja puhtaan löytöaineiston. Vaihtoehtoisia kohderyhmiä löytyi neljä. Niistä kirkkoja on vuosikymmenten varrella runsaasti kaivettu ja lisäksi ne tarjoavat varsin yksipuolisen kuvan menneisyydestä. Kaupunkikaivaukset ovat nykyisen asutuksen vuoksi yleensä käytännössä vaikeasti toteutettavia. Monet kruunun linnoista ovat puolestaan museoviraston tai maakuntamuseoiden keskeisiä tutkimuskohteita.

Neljännän vaihtoehdon muodostivat kartanot. Ne ovat olleet aikansa rikkaimpia asuinpaikkoja, niiden löytöaineistossa tulevat esiin yhteydet ulkomaille ja lisäksi monista kartanoista löytyy kirjallista lähdeaineistoa. Yllättäen paljastui myös, että kartanoiden arkeologinen tutkimus on viime aikoina ollut erittäin vähäistä. Itse asiassa kartanoiden intensiivisin tutkimuskausi ja useimmat primäärijulkaisut ovat vuosisatamme ensimmäisiltä vuosikymmeniltä. Oli löytynyt tutkimuksellinen aukko, jota voitiin ryhtyä täyttämään. Opintopiiriin pohjalta syntyi nyt SUKKA- eli Suomen Keskiajan Kartanolaitoksen tutkimusprojekti.

Syksyllä 1992 perehdyttiin aluksi kartanoita koskevaan kirjallisuuteen, jonka jälkeen aloitettiin maastoinventoinnit Uudellamaalla, Hämeessä ja Varsinais-Suomen itäosassa. Tarkastuskäyntien perusteella valittiin kaksi lupaavinta tutkimuskohdetta, jotka molemmat sijaitsevat Perniössä.

Melkkilän kartanossa tiedettiin 1500-1600-luvulla sijainneen kivisen pääarakennuksen. Sitä on kuitenkin pidetty kokonaan kadonneena. Yllättäen nykyisen 1700-luvun lopulta peräisin olevan pääarakennuksen alta löytyi kolme yhä käytössä olevaa kellarihuonetta, jotka ovat kuuluneet vanhaan kivikartanoon. Lisäksi yhteen huoneista liittyi umpeen muurattu oviaukko, jonka takana oli hylättyjä kellaritiloja. SUKKA-projekti teki kaivauksia v. 1993 ja 1994 Melkkilässä. Tarkoituksena oli ensisijaisesti selvittää vanhan kivirakennuksen koko ja pohjakaava. Tulokset ovat olleet erinomaisia. Paksujen täytemaakerrosten alla on kartanon kellarikerros säilynyt hyvin. Täysin paljastettuna kyseessä olisi Kiskon Haapaniemen tai Karjaan Grabbäckan kaltainen linnanraunio. Kaivauksia Melkkilässä ei kuitenkaan

enää aiota jatkaa, sillä tähänastisia laajemmat työt vaativat huomattavia pääomia, tukirakennelmien pystyttämistä ja rakennuskonservointia.

Toinen Perniön tutkimuskohteista koostuu kuninkaankartanon laajasta kokonaisuudesta. Perniössä on viimeistään 1300-luvun alussa ollut Pyhäjoen eli Helgån kuninkaankartano, joka lahjoitettiin 1440-luvulla birgittalais-järjestölle. Tätä kartanoa ei ole aiemmin pystytty paikallistamaan. Syksyn 1994 pintapoinnnoissa löytyi Vanhakartano-nimisen tilan mailta keskiaikainen asuinpaikka, jonka keramiikka- ja lasilöydöt ovat luultavasti merkki kuninkaankartanosta. Tämä paikka on valittu kesän 1995 tutkimuskohteeksi.

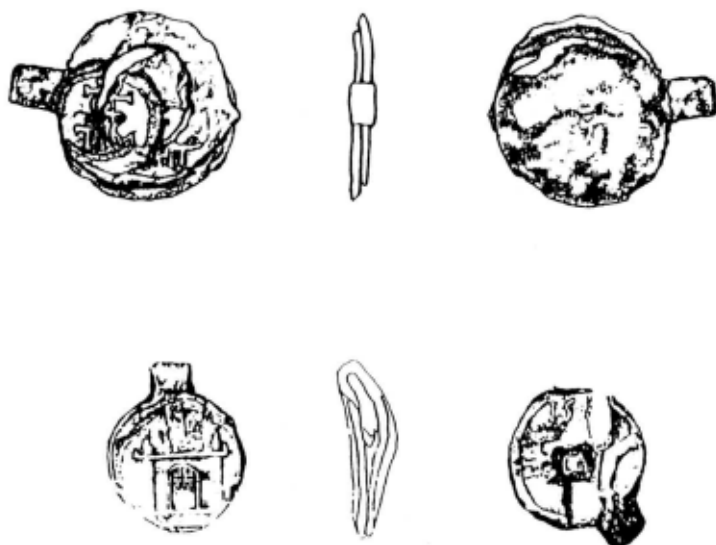
Keskiaikainen kuninkaankartano sai seuraajan, kun kuningas Kustaa Vaasa perusti Perniöön jälleen kuninkaankartanon. Perniön Latokartanon eli Näsegårdin maille sijaitsevalla Muntolannokka-nimisellä niemellä on kellariraunioita ja rakennuksenpohjia. Ne valittiin syksyn 1992 inventointien perusteella SUKKA-projektin tutkimuskohteeksi. Paikka on vuosien 1993 ja 1994 kaivauksissa varmistunut noin 1550-1650 käytössä olleeksi kartanoksi. Kyseessä ovat Kustaa Vaasan perustaman kuninkaankartanon rauniot. Paikalla jatketaan kaivauksia vielä kesällä 1995.

SUKKA-projektin Perniön tutkimuksissa pyritään muodostamaan kuva alueen kuninkaan- ja rälssikartanoiden kehityksestä sekä koko Perniökilaakson asutuksesta. Samalla kartoitetaan alueen taloudellista kantokykyä, sekä liikenneyhteyksien, meren ja kuninkaantien vaikutusta. Siksi kaivauksia on täydennetty ympäristön maastoinventointien ja tärkeimpien arkistojen tutkimisen avulla.

SUKKA-projektin toimintaa on rajoittanut resurssien niukkuus. Tutkimusvälineistö on saatu Helsingin yliopiston arkeologian ja taidehistorian laitoksilta. Eri tahoilta (mm. Tukholman yliopiston osteologian instituutista sekä TKK:n fotogrammetrian laboratorion) on lisäksi saatu korvaamattoman arvokasta tutkimuksellista apua. Pääosan rahoituksesta on muodostanut Perniön kunnalta saatu muutaman tuhannen markan apuraha. Lisäksi opiskelijoiden ainejärjestöt, Fibula ja Eidos ry:t, sekä Helsingin yliopiston ylioppilaskunta ovat myöntäneet varoja projektin kuluihin. Kukaan projektilaisista ei ole nauttinut palkkaa työstään. Tästä huolimatta kenttätöissä on tähän mennessä ollut mukana yli 50 opiskelijaa. Tämä

kertoo osaltaan historiallisen ajan arkeologian opetuksen tarpeesta ja alan nauttimasta kiinnostuksesta.

Kolmen vuoden tutkimusten jälkeen SUKKA-projekti aikoo lopettaa kenttätyöt Perniössä ja keskittyä aineiston analysointiin ja julkaisemiseen. Runsaasta kiinnostuksesta johtuen projektia ei kuitenkaan lakkauteta Perniön tutkimusten päätyttyä vaan se siirtyy uuteen kohteeseen. Tämän tutkimuksista vastaa uusi, hieman entistä nuorempi opiskelijapolvi. Uudeksi kohteeksi on valittu Porvoon maalaiskunnan Husholmen. Paikka on aiemmin lähes tuntematon keskiaikainen linna/linnoitettu saari, jonka rantoja suojaavat meressä olevat paaluvarustukset. Itse saarella on muurattujen rakennelmien jäänteitä. Kohdetta on kartoitettu keväällä 1995. Varsinaiset kaivaukset aloitetaan vuonna 1996.

Makten och härligheten

Det är i år trettio år sedan Lund fick sin professur i medeltidsarkeologi. Det dröjde ett tag innan det nya ämnet började producera doktorsavhandlingar, men sedan man väl kommit i gång 1977 har genomsnittet varit en disputation per år och takten verkar bara att öka sedan institutionen fått tillgång till ett antal doktorandtjänster.

Ett bra exempel på lundensiska avhandlingar i medeltidsarkeologi är Anna-Lena Erikssons *Maktens boningar. Norska riksborgar under medeltiden*. Boken är helt epokgörande i det avseendet att Anna-Lena är den första som vågat taga upp ämnet norska borgar efter giganten Gerhard Fischer (1890-1977). Fischer dominerade helt den medeltida byggnadsforskningen i Norge under ett halvsekel. Han ägnade sig speciellt åt borgarna och länge verkade det som om ingenting fanns att tillägga i fråga om detta ämne. Situationen var den samma som hos oss efter likka Kronqvists bortgång 1944. Det tog nästan 50 år ingen någon på allvar vågade opponera sig mot hans teser.

Forskningen går emellertid alltid vidare och nu har Anna-Lena Eriksson tagit upp den fallna tråden. Hon använder sig huvudsakligen av Fischers forskningsmaterial, men som medeltidsarkeolog ställer hon andra frågor än arkitekten Fischer. Hennes huvudkälla är borgen Tunsbergshus i Tønsberg. Hon presenterar det byggnadsarkeologiska materialet ingående och gör en funktionsanalys av föremålsfynden, baserad på en genomgång av motsvarande fynd i staden Tønsberg. Med hjälp av analysen, men huvudsakligen på basen av byggnadslämningarna, besvarar hon den fråga som utgör tema för avhandlingen: kan borgen ses som ett medel i kungamaktens strävan att förvandla järnålderns decentraliserade Norge till en enhetlig stat av feodal typ? Enligt författarens mening är svaret ett klart ja.

Till sin *case study* om Tunsbergshus fogar Eriksson en presentation av de övriga kända kungaborgarna i Norge. Detta material förändrar inte synen på borgens roll som maktfaktor, men gör boken användbar som ett aktuellt uppslagverk om norska borgar och borgforskning. Av intresse är dessutom Anna-Lenas försök att anpassa borgarna till Claessen & Skalnicks teori om den tidiga statens tre stadier. Sarpsborg, kastellet i Kungahälla och

Sverreborgarna i Bergen och Trondheim hänför hon till den outvecklade staten. 1200-talsborgarna Tunsbergshus, Bergenshus, Oslo kungsgård och Ragnhildsholmen representerar den typiska staten, medan Bohus, Akershus och Vardö från 1300-talet representerar övergångsstaten och på samma gång slutfasen i det tidiga norska kungadömet historia.

Anna-Lena Erikssons bok fyller helt kraven på en svensk doktorsavhandling av i dag. Då det är fråga om medeltidsarkeologi hade man väntat sig litet mera konkret presentation av lösfynden och en grundligare genomgång av jämförelsematerialet från staden Tønsberg. För mig framstår det också som en svaghet att hon inte ställer in Tunsbergshus i ett större europeiskt sammanhang. En jämförelse med förhållanden i andra länder skulle ha gett mera djup åt diskussionen om borgen som maktsymbol.

Anna-Lenas avhandling är trots vissa brister ett bra arbete. Den har en redig disposition och ett gott språk. Resonemanget utgår från en klar frågeställning och det ställda målet uppnås. Resultatet är inte överraskande eftersom det är ganska självklart att borgarna både symboliskt och reellt var viktiga maktmedel i händerna på furstemakten, men det är Anna-Lenas förtjänst att ha fört saken i bevis för Norges del. På plussidan kan man också anteckna att författaren inte drar några förhastade slutsatser, hon redogör för svårigheterna med ett bristfälligt och ojämnt forskningsmaterial och förhåller sig kritisk till tidigare forskning, utan att förfalla till fördömanden. Hennes arbete utgör en god utgångspunkt för en ny fas i norsk borgforskning.

Trycksvärtan i Anna-Lena Erikssons avhandling hade knappt hunnit torka innan följande medeltidsarkeologiska avhandling kom ut i Lund. Den 19 maj disputerade Mats Anglert om *Kyrka och herravälde. Från kristnande till sockenbildning i Skåne*. Dessutom disputerade Thomas Wallerström den 31 maj med avhandlingen *Norrbottnen, Sverige och medeltiden. Problem kring makt och bosättning i en europeisk periferi*. Diskussionen om makten och härligheten i det nordiska medeltidssamhället går alltså vidare.

Julinin tontin tutkimuksista, yhteistyöstä, arkeologiasta ...

Marita Kykyri (SKAS 1/1995) kritisoi tapaani käsitellä Turun ns. Julinin tontin haudauksiin liittyviä dokumentteja (FM 1992 vuodelta 1994). Erityisesti kritiikki kohdistui siihen, etten pitänyt yhteyttä kenttätutkijaan ja pyrkinyt hänen kanssaan selvittämään epäselväksi jääneitä kohtia.

Yhteistyöhaluttomuuteen kohdistuva kritiikki pitää jossain mielessä paikkaansa. Koska Kykyrin vastuulla olleista kenttätutkimuksista oli olemassa raportit, kartat ja valokuvat ymmärrettävässä muodossa, katsoin niiden olevan se kenttätutkimusdokumentaatio, mikä kohteesta oli saatavilla. Halusin pitäytyä siihen: dokumentoimattomat kenttätutkimushavainnot eivät ole erityisen käyttökelpoisia. Se, mitä ei ole selkeästi kirjattu, unohtuu ja sekoittuu. Se, mitä ei ole jollakin tavalla arkistoitu, ei ole arkeologinen tutkimusdokumentti. Toisaalta halusin tuoda ilmi sen, että raportille voidaan asettaa erinäisiä "täydellisyys" vaatimuksia. Pyrkimys systemaattiseen hautauskohtaiseen dokumentaatioon olisi ollut erinomaista, auttanut suunnattomasti kaikkien aineistoa tutkivien työtä. Arvelin - oikein tai ei - että Kykyri voisi tulevaisuudessa haluta itse käyttää niitä näkemyksiään, joita hänellä dokumenttien lisäksi on kohteesta, jolloin toisen on turha kaikkea kiintoisaa uudella. "Ulkopuolisen" asema ja vähäiset mahdollisuudet esittää vaatimuksia toisen kaivamasta aineistosta voivat toisinaan olla hankalia ja kiusallisia. Tässä on yksi tieteenalan käytännön ominaispiirre: aineistojen personifioituminen.

Pyrin siis pelkistämään tutkimuskysymykset, mutta myös jonkin verran perustelemaan sitä, miksi jätin kiintoisia asioita tutkimuksen ulkopuolelle. Mistään hautausaineiston kokonaisanalyysistä ei missään vaiheessa voinut olla kysymys. Pyhän Hengen kirkon haudauksiin kohdistuvalla tutkimusintressilläni on ollut yksi selvä kohde: esittää tulkinta siitä, mitkä väestönosat olisivat käyttäneet kirkkoa ympäristöineen hautauspaikkanaan. Tutkimusongelmani liittyi analogiapäätelyyn. Kyseisestä aineistosta sain erinomaisen esimerkkiaineiston. Tein tutkimusta jonkinlaisessa symbioosissa luonnontieteilijöiden kanssa: tarvitsin välttämättä heidän analyysituloksiaan, ennen kaikkea ikä- ja sukupuolimäärittelyksiä. He

tarvitsivat puolestaan tietoa hautausten iästä, niiden jakautumisesta ryhmiin ja juuri tulkintaa siitä, millaisista sosiaaliryhmistä olisi voinut olla kysymys. Tähän asti luonnontieteilijät olivat käsitelleet aineistoa ajallisesti ja alueellisesti struktuurittomana ja hahmottaneet sen edelleen olennaisesti keskiaikaiseksi - saatavilla ollut informaatio ei ollut tavoittanut heitä tai ei ollut heille lukukelpoista. Tietojen vaihto oli vapaata ja hyväntahtoista. Hautausaineiston kokonaisanalyysi olisi selkeästi useamman eri tutkijan yhteinen tehtävä. Juuri siksi, että raportoinnissa on toivomisen varaa, olisi Kykyrin oltava yksi tällaisen tutkimuksen kirjoittajista.

Julinin tontti oli monenlaisine muinaisjäännöksineen ja erityisesti hautauksineen erittäin vaativa kenttätyökohte. Hautausalue oli mielestäni niin tärkeä kohde, että tutkimuksen suunnitteluun, arkeologiseen asiantuntemukseen ja tieteelliseen vastuuseen olisi ollut erityisesti panostettava. Kohteen erikoislaatu tunnettiin ennen vuosien 1983-1985 kaivauksia. Asiantuntemusta ja tutkimuskokemusta olisi tarvittu ratkaistaessa se, mitä valitaan tutkittavaksi siitä muinaisjäännöksestä, jota rakentaminen uhkaa, ja millainen dokumentaatio on mahdollisimman informatiivinen ja kuitenkin toteutettavissa. Missään tapauksessa kyseessä ei ollut rutiiniratkaisujen kohde. Tutkimuksissa ei vastuunalaisilla henkilöillä valitettavasti ollut arkeologiasta loppututkintoa eikä kovin erityistä arkeologista (älä lue rakennusarkeologista) tutkimuskokemusta. Museoviraston rakennushistorian osasto ei pitänyt huolta omien virkamiestensäkään arkeologisesta asiantuntemuksesta. Julinin tontin Pyhän Hengen kirkon tapauksessa keskityttiin ylimpien kerrosten vainajien dokumentointiin ja alimpiin ehdittiin harvoin. Alimpien kerrosten avulla olisi voitu yrittää ratkaista kysymys mahdollisista keskiaikaisista hautauksista paikalla: hautauksista, joiden olemassaoloa pidettiin 1960-luvulla selvänä ja jotka ovat jääneet kummitelemaan yleisiin käsityksiin. Mitä haudoista ehkä jäikin rakennusmassojen alle on käsittääkseni tutkimuksen iäksi menettämää: orgaanisen aineksen tuhoutumisnopeus on kiihtynyt tontilla nopeasti 60-luvun jälkeen.

Kaupunkiarkeologisessa pelastuskaivauksessa on aikataulu yleensä kiireellinen ja "suuret" rahat kyseessä - erityisesti jos suoranaisten rakentamisvaihe pitkittyy. Turussa kulttuurikerrokset ovat usein paksuja ja löydöstä on paljon. Löydöstö on usein orgaanista, kuten nahka-, luu- ja puuaineistot. Tämä orgaaninen aineisto on usein valtakunnallisesti erittäin

arvokasta: muualla ei ole vastaavaa historiallista miljöötä yhdistyneenä yhtä hyviin maaperän säilyttämismomenteihin. Pyhän Hengen kaupunkikirkko vainajineen on samoin tutkimuskohde, jonkaalaista on Suomessa todella harvoin mahdollista päästä kaivamaan. Kaupunkiarkeologisten aineistojen jälkityöt ovat mittavat ja vaativat suurta konservointikapasiteettia. Julinin tontin kohdalla jälkitöiden osuus ehkä arvioitiin täysin väärin tai rakennuttajaa ei haluttu vaivata kustannuksin - tai jokin muu meni pieleen. Uuden ajan arkeologisen aineiston antikvaarisesta arvosta ei ilmeisesti oltu täysin vakuuttuneita.

Kykyri nostaa poleemisessa artikkelissaan esiin myös vanhan ongelman toisaalta kenttätöihin ja toisaalta teoriaan tai "tutkimukseen" orientoituneiden arkeologien puuttuvasta yhteisymmärryksestä. Julinin tontin tapauksessa 1980-luvun puolivälin tienoilla kenttätöitä johtivat opiskelijat. He eivät vielä olleet orientoituneita mihinkään kovin erityiseen suuntaan. Kenttätöihin, muinaismuistohallintoon, esihistoriaan tai arkeologian teoriaan paneutuneiden julkaisevien tutkijoiden välillä on toisinaan tiedon tasoon ja kokemukseen, jopa arkeologian teoriaan liittyviä toistensa ymmärtämistä vaikeuksia. Toiselta tai molemmilta osapuolilta voi puuttua realismia tai näkemyksiä, yksipuolisuus vaivaa, ollaan puolustusasemissa. Arkeologia on laaja ja vaikea tieteenala, johon liittyy lisäksi erityistä byrokratiaa. Asenteet jämähtävät ilmeisen helposti, toisia ei arvosteta, mutta kuitenkin ollaan ahdistuneita omasta ja oman työnantajatahon rajoittuneisuudesta. Olisi hyödyksi perustaa keskinäisen kehittämisen kerho, kaivaa esiin ja korostaa kaikkea positiivista, toisin kuin tässä kirjoitelmassa. Arkeologian kenttätöissä puurtaa vastuunalaisissa tehtävissä joukko kovan kenttäkokemuksen hankkineita henkilöitä, joiden opinnot ovat jääneet. He eivät yleensä ole kovin tutkimussuuntautuneita siinä mielessä, että julkaisisivat muuta kuin jonkin verran jalostettuja kenttätöyöraportteja. Näitä työntekijöitä tulisi esimiehinä olevien arkeologien tukea tieteellisessä suunnittelussa ja ongelmanratkaisussa, ei niinkään kenttärutiineissa.

Keskeneräinen raportointi on edelleen ongelmallista arkipäiväämme, vaikka siitä ei pidetä paljon ääntä, aineistojen personifioinnin rajattomuus samoin. Vähintään yhtä kiusallista on se, että työnantajat, museovirasto etunenässä, eivät ole arvostaneet arkeologisissa tehtävissä arkeologista tutkijankoulutusta.

AJANKOHTAISIA KESKIAJAN ARKEOLOGIAN TUTKIMUKSIA

Seminaari Hämeen linnassa perjantaina 17.11.1995

09.00	Ilmoittautuminen
10.00	Seminaarin avaus
10.15	Kari Uotila Vesilahden Laukon kartanon tutkimukset v. 1989-95.
10.45	Georg Haggrén SUKKA -projektin tutkimukset Perniön kartanoissa
11.30	Ruokailu

(11.30) Suomen keskiajan arkeologian seuran kokous sääntömuutoksista
(11.45) Suomen keskiajan arkeologian seuran syyskokous.

13.00	Aki Pihlman Turun Suurtorin keskiaikaisessa artefaktiaineistossa ilmenevät materiaallisen kulttuurin muutokset.
13.30	Olle Hörfors Jomala Kyrkbacken.
14.00	Esa Suominen Kainuun raudanvalmistuspaikat.
14.30	Kahvi
15.00	Markku Heikkinen Valtioneuvoston linnan kaivaukset Helsingissä.
15.30	Päätöskeskustelu

Seminaari on avoin kaikille kiinnostuneille. Seminaarin hintaan 120 mk / 100 mk opiskelijoille sisältyy lounas ja kahvi sekä seminaariesitelmien lyhennelmät. Maksu suoritetaan seminaari-päivänä Hämeenlinnassa. Ruokavarausten takia pyydetään osanottajia ilmoittautumaan 6.11. mennessä osoitteella Suomen keskiajan arkeologian seura, PL 286, 20101 Turku.

Aboa Vetus -museo on avattu yleisölle

Ovet Turun vanhaan, nykyään maanlaiseen maailmaan ovat olleet avoinna kohta kolme kuukautta. Yleisö on saanut tutustua näyttelyssä esiteltäviin alustaviin tutkimustuloksiin, löytöihin ja tietenkin esiin kaivettuihin katuihin ja kellareihin.

Samaan aikaan jatkuvat jalkityöt ja muut tutkimukset. Kaivauksen yhteydessä on arkeologisten ja rakennusarkeologisten tutkimusten lisäksi tehty piilevätutkimusta, siitepölytutkimusta, makrofossiilitutkimusta, luututkimusta ja hyönteistutkimusta. Myös luonnontieteellisiä ajoituksia tehdään. Arkeologisia tutkimustuloksia vertaillaan arkistoaineistoon, samoin kuin arkistoista etsitään tietoja esiin kaivetuissa rakennuksissa asuneista ihmisistä.

Aboa Vetus on siitä erikoislaatuinen museo, että se on avattu yleisölle ennen kuin lopullisia tutkimustuloksia on oikeastaan lainkaan valmiina. Tämä on kuitenkin aikamoinen rikkaus tulevaa näyttelytoimintaa ajatellen. Jokainen valmistunut tutkimus voidaan hyödyntää erikoisnäyttelyn muodossa.

Eräs Aboa Vetus -museon pääkohderyhmistä talvikaudella tulee olemaan koululaisryhmät. Tutkimustuloksista kertovat tekstit on pyritty muokkaamaan niin, että niitä voidaan käyttää mahdollisimman laajasti opetuksen apuvälineenä. Multimediaohjelmat on tehty tutkimustuloksiin pohjautuen omiksi tarinoikseen, joiden avulla saa itse ottaa selvää asioista.

Aboa Vetus & Ars Nova -museot on valittu yhdeksi Euroopan neuvoston viralliseksi Heritage Classes -kohteeksi, joita on yhteensä Euroopassa 16. Aboa Vetuksen heritage-toiminta on lähtenyt lupaavasti käyntiin. Museolla on tällä hetkellä viisi heritage-luokkaa, jotka aloittavat varsinaiset projektinsa syksyllä. Littoisten ala-asteen oppilaat perehtyvät muun muassa keskiaikaisiin ruokiin kasvijäännö- ja luututkimuksen tulosten avulla, Normaalkoulun lukion historian kurssi selvittää hansakaupan reittejä ja pyrkii saksan lukijoiden avulla solmimaan kontakteja Lyypekin koululaisiin ja lopuksi toivottavasti matkustamaan hansareittiä pitkin.

Wäinö Aaltosen koulun käsityöpainotteinen ala-aste perehtyy eri vuosisatojen vaatetukseen, rakennuksiin ja ympäristöön nukkeja ja pienoismalleja tekemällä.

Aboa Vetus -museon tavoitteena on ajan kuluessa muodostua keskiaikaa ja uutta aikaa tutkivien tieteenalojen eläväksi kohtauspaikaksi, joka tarjoaisi mahdollisuuden esitellä tutkimustuloksia ja käydä keskustelua sekä tutkijoiden välillä että myös tutkijoiden ja suuren yleisön kesken.

Aboa Vetus & Ars Nova -museoiden yhteydessä toimiva museomyymälä Laurentius on erikoistunut sekä arkeologiseen että taidekirjallisuuteen. Myymälä tilaa kirjat itse kustantajilta ilman välikäsiä, joten hintataso on kohtuullinen. Asiakkaiden toivotaan tekävän ehdotuksia valikoimaan. Myös kirjojen tilaaminen on mahdollista. Laurentiukseen on vapaa pääsy.

*Keskiajan arkeologian seura järjestää
tutustumiskäynnin*

**Aboa Vetus -museoon
torstaina 26. lokakuuta klo 18.00**

Oppaana toimii Minna Sartes

Henkilöuutisia

Knut Drake toimi virallisena vastaväittäjänä Lundin yliopistossa 31.3.1995 Anna-Lena Erikssonin esittäessä väitöskirjansa *Maktens boningar. Norska riksborgar under medeltiden*.

Castella maris Baltici 1

Suomen keskiajan arkeologian seuran vuonna 1991 järjestämän linnasymposiumin julkaisua *Castella maris Baltici 1* myy Tiedekirja (Kirkkokatu 14, Helsinki) hintaan 190 mk. Seuran toimihenkilöiltä julkaisu on ostettavissa jäsenhintaan 160 mk. Julkaisu on englannin- ja saksankielinen. Se sisältää 320 sivua ja 260 kuvaa.

Castella maris Baltici 3

Itämeren maiden linnatutkijoiden kolmas symposiumi järjestetään Malborkissa (Marienburg) Puolassa 2.-8. syyskuuta 1995. Tämän vuoden teemana on Kaupunki - Linna - Kirkko. Kokouksen yhteydessä ilmestyy *Castella maris Baltici 2*-julkaisu, joka sisältää Nyköpingin kokouksessa 1993 pidetyt esitelmät. Syksyllä seuran jäsenillä on mahdollisuus ostaa tätä teosta edulliseen hintaan.

Tutkimuksia Turun linnasta

Suomen keskiajan arkeologian seuran marraskuussa vuonna 1992 järjestämän Turun linna -seminaarin esitelmät on julkaistu Turun maakuntamuseon raporttisarjan niteenä nro 16, nimellä *Tutkimuksia Turun linnasta - Åbo slott-studier 1*. Kirja on viime kesän aikana toimitettu kaikille seminaarin osanottajille. Seuralla on myös käytettävissään pieni määrä raportteja, joita myydään jäsenille edullisesti a 30 mk kpl.

Viron keskiajan arkeologian bibliografia

Helsingin yliopiston arkeologian laitos myy Andres Tvaurin laatimaa Viron keskiajan arkeologian ja numismatiikan bibliografiaa (Helsinki 1993). Julkaisua on saatavissa arkeologian laitokselta, Meritullinkatu 1 A 4, tai postitse PL 13, 00014 Helsingin yliopisto. Bibliografian hinta on 15 mk ja posti- sekä toimituskulut noin 10 mk / lähetys.

Kuusiston linnan tutkimuksia 1985-1993

Museoviraston rakennushistorian osasto on julkaissut Kuusiston linnan viimeisen tutkimus- ja korjausvaiheen tutkimustuloksia kirjassa *Kuusiston linna. Tutkimustuloksia 1985-1993* (Museoviraston rakennushistorian osaston raportteja 8). Kirja sisältää seuraavat tieteelliset artikkelit: Antti Suna, *Kuusiston linna*, Antti Suna, *Maanalaisten rakenteiden jäännökset linnan alueella*, Kari Uotila, *Kuusiston piispanlinnan keskiaikainen rakennushistoria*, Leena Venhe, *Irtaimet tiililöydöt*, Sakari Mentu, *Kuusiston linnanraunion restaurointiperiaatteista*, Erkki Paatonen, *Maaperä B-tornin alueella ja tornin epätasainen painuminen*, Jan-Erik Wahlberg, *Kuusiston linnansaaren kehitys keskiajalla*, Terttu Lempiäinen, *Kuusiston linnan kasvi-jäännöstudiot* ja Harry Alopaeus, *Kuusiston linnan vesivarustukset*. Julkaisua myy museoviraston rakennushistorian osasto, PL 187, 00171 Helsinki.

Dies Mediaevalis 1996 Oulussa

Hyvä keskiajan ystävä!

On kulunut vuosi edellisestä keskiajan tutkijoiden tapaamisesta, joten on aika ryhtyä suunnittelemaan seuraavia Dies mediaevalis -päiviä. Tampereen, Turun ja Helsingin jälkeen kokoonnutaan tällä kertaa Oulussa.

Aiempien Dies mediaevalis -päivien tapaan ohjelmassa on useita puolen tunnin esitelmää ja keskustelua. Tämänkertaiseksi teemaksi on valittu "Suomi ja Eurooppa keskiajalla". Aihe on tarpeeksi väljä, jotta Helsingin tapaan mahdollisimman laajasti kaikki keskiajan tutkijat voisivat kokoontua yhteen. Ohjelman kokoaminen on vasta alullaan, joten sitä ei vielä voida liittää tähän mukaan. Otamme mielellämme vastaan ehdotuksia mahdollisiksi esitelmöitsijöiksi. Jatko-opiskelijoiden aiheet voivat luonnollisesti olla teeman ulkopuolellakin.

Dies mediaevalis pidetään toukokuussa (10. ja 11.5.1996), jolloin Oulussakin on jo kevät. Keskiajan tutkijoita varten on varattu POHTO (Pohjois-Suomen teollisuusopisto), jossa ovat viihtyisät ja toimivat kongressitilat meren rannalla majoituksineen, luentosaleineen ja ruokaloineen. Opiston vieressä on kylpylähotelli Eden, jossa on mahdollisuus illanviettoon ja illalliseen. Majoitus kahden hengen huoneessa aamiaisineen, aterioineen ja iltapäiväkahvineen on noin 400 - 450 mk hengeltä. Illallinen Edenissä (n. 150 mk) ei sisälly tähän hintaan. Mitään osallistumismaksua ei ole. Yritämme saada Oulun yliopistolta ja Suomen Akatemialta rahoitusta *ainakin* jatko-opiskelijoiden majoitus- ja matkakorvauksia varten.

Ohessa on ennakkoilmoittautumislappu, jonka toivon mukaan saamme täytettynä ennen juhannusta. Myös sähköpostitse (e-mail: rrs@cc oulu.fi) voi ilmoittautua.

Järjestelytoimikunnan puolesta

Jouko Vahtola
Jouko Vahtola
apul prof

Dies Mediaevales 1996

Ennakkoilmoittaminen

Nimi: _____

Osoite: _____

Puh. _____

e-mail: _____

Mahdollisen esitelmän aihe: _____

Palautetaan 22.6.1995 mennessä osoitteeseen:

OULUN YLIOPISTO
Historian laitos
Reija Satokangas
PL 111
90571 Oulu

fax 981-553 3315
e-mail: rrs@cc.oulu.fi

Tiedusteluihin vastaavat:
Jouko Vahtola, puh. 981 - 511 547
Reija Satokangas, puh. 981 - 553 3307

Orientering om Nordisk netværk for Middelalderstudier.

Det nordiske netværk for middelalderstudier blev dannet på et forskerseminar i Odense 4.-5. november 1993 med ca. 30 deltagere fra størstedelen af Norden. Seminaret, som blev finansieret via Norfa, var indkaldt af *Center for folkesproglige Middelalderstudier* ved Odense Universitet i erkendelse af behovet for et nærmere samarbejde mellem forskningsmiljøer og forskere med middelalderstudier som genstandsområde. De faglige miljøer i de enkelte lande er oftest små og har brug for kontakt med kolleger fra tilsvarende forskningsmiljøer rundt om i Norden af hensyn til inspiration, udfordring og forbedring af forskningens kvalitet.

Netværket har til formål:

- at fremme samarbejdet omkring middelalderforskning og middelalderstudier i Norden.
- at udbygge kontakterne mellem institutioner og forskere i Norden, som beskæftiger sig med middelalderstudier.
- at afholde seminarer og konferencer for middelalderforskere.
- at informere om de deltagende institutioners faglige initiativer til uddannelse, forskning og formidling.
- at iværksætte nordiske forskeruddannelseskurser med middelalderemner.
- at bringe oplysninger om international middelalderforskning og publikationer.
- at sikre middelalderforskningens status på universiteter og i andre videnskabelige sammenhænge.
- at arbejde for, at middelalderemner fortsat findes repræsenteret i fremtidige kandidatuddannelser.
- at formidle kendskabet til middelalderstudier i en bredere samfundsmæssig kontekst.

Til at varetage disse opgaver blev der nedsat en *styringsgruppe*, bestående af Sverre Bagge, Bergen, Thomas Lindkvist og Olle Ferm, Stockholm, Åsa Ringbom, Åbo, Brian Mc Guire, København, Jens E. Olesen, Reinhold Schröder og Leif Søndergaard, Odense. Gruppen supplerer sig selv med yderligere et norsk, et finsk og evt. et svensk medlem. Middelalderlaboratoriet, OU, varetager sekretariatsfunktionen.

Nordisk netværk for middelalderstudier.

Oplysningsskema

dato:

titel og navn:

institution:

institutionsadresse:

tlf.: fax: E-mail:

privat adresse:

..... tlf.:

forskningsområde(r) (søgeord):

.....

.....

vigtigste publikationer (højst 5):

.....

.....

.....

.....

.....

igangværende forskning:

.....

Sekretariatet for Nordisk Netværk for Middelalderstudier
Center for folkesproglige middelalderstudier, Odense Universitet,
Campusvej 55, 5230 Odense M, tlf. (0045) 6615 8696 - 3208 el.
3210, fax + 6593 2483, E-mail lso@litcul ou.dk.

INTERNATIONAL MEDIEVAL CONGRESS

CONGRESS II, 10 - 13 JULY 1995

REGISTRATION AND PROGRAMME

Contact Congress Administration at address below for further information and registration materials.

CONGRESS III, 8 - 11 JULY 1996

CALL FOR SESSIONS/CALL FOR PAPERS

Sessions may be organized by individuals, academic societies, university departments or publications. Any subject relating to the European Middle Ages (c. 450 - 1500) may be proposed, including but not limited to:

Anglo-Saxon Studies
Archaeology to 1100
Architecture
Archives and Resources
Byzantium
Central and Eastern Europe
Computers in Medieval
Studies

Gender Studies
Geography and Settlement Studies
Languages and Linguistics
Latin Philology
Medieval Culture and Society
Medieval Historical Writing
Mediterranean Studies

Military History
Modern Approaches to the Middle Ages
North Sea and Baltic Cultural Relations
Teaching Medieval Studies
Textual Interpretation and Analysis
Transmission and Communication of
Medieval Culture

Sessions will be of 90 minutes' duration, each comprising three 20-minute papers. An information package including forms for session organisers may be obtained from the address below. Final proposals should be submitted by 1 September 1995.

Axel Müller
International Medieval Congress
The University of Leeds
International Medieval Institute, Parkinson 103
LEEDS LS2 9JT U.K.
Tel: +44 (113) 233-3614 Fax: +44 (113) 233-3616

Tiedotteen kuvitus on peräisin artikkelista *J.P. Taavitsainen, Helsingin vanhankaupungin kangaspakan lyijysinetit. Narinkka, Helsinki 1550-1640, Helsingin kaupunginmuseo 1994 (Jyväskylä 1994).*

